

OP ONTDEKKINGSTOCHT DOOR HET NIEUWE TESTAMENT

Op ontdekkingsstocht door het Nieuwe Testament

Rob van Houwelingen
&
Myriam Klinker-De Klerck

Buijten & Schipperheijn *Motief* - Amsterdam

Colofon

ISBN: 978-94-6369-243-4

© 2023 Buijten & Schipperheijn *Motief*
Amsterdam

Behoudens uitzonderingen krachtens de Auteurswet van 1912 mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Voor het maken van kopieën uit deze uitgave, ook voor zover toegestaan door de Auteurswet, zijn vergoedingen verschuldigd. Voor betaling van vergoedingen en voor toestemming voor het overnemen van gedeelten in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken wende men zich tot de uitgevers.

Omslag: Theresia Koelewijn

Sponsored by **STICHTING AFBOW KAMPEN**

Inhoud

Woord vooraf	7
1 Alle geluk van de wereld (Matteüs 5:3-12)	9
2 De schatten van Gods koninkrijk zijn het uitpakken waard (Matteüs 13:51-52)	12
3 Bergen verzetten (Marcus 11:23)	17
4 Een unieke woestijnervaring (Lucas 4:1)	23
5 Als de toekomst je lief is... (Lucas 16:9)	28
6 Met Jezus in het paradijs (Lucas 23:42-43)	32
7 Emmaüsgangers in soorten en maten (Lucas 24:13)	35
8 Merkbaar aanwezig (Johannes 3:8)	39
9 Jezus' confrontatie met de dood (Johannes 11:32-35)	43
10 Verhoord gemeentegedeb uit Jeruzalem (Handelingen 4:29b en 31)	47
11 De Lente staat voor de deur (Romeinen 8:20b-21)	52
12 Metamorfose door Gods Geest (Romeinen 12:1-2)	56
13 Zoveel mensen, zoveel meningen? (1 Korintiërs 7:40b)	59
14 Verslaafd aan Jezus (1 Korintiërs 9:19)	63
15 Vroegchristelijke profetie en duiding (1 Korintiërs 12:10 en 14:29)	68
16 Van aangezicht tot aangezicht (1 Korintiërs 13:12a)	72
17 De paradox van de verkondiging (2 Korintiërs 12:7b-9a)	76
18 Leven in de vrijheid van Christus (Galaten 5:1a)	80
19 Koepelkerk (Efeziërs 1:22-23)	83
20 Het verdriet van Gods Geest (Efeziërs 4:30)	86
21 Kennis is kracht (Filippenzen 3:10-11)	90
22 Vriendelijke mensen (Filippenzen 4:5)	94
23 Ontbreekt er iets aan Christus' lijden? (Kolossenzen 1:24)	98
24 Stemmen, stoorzenders en een hemelse roeping (1 Tessalonicenzen 5:24)	101
25 Wie niet wil werken, zal niet eten (2 Tessalonicenzen 3:10)	105
26 Bonusbeluste bankiers (1 Timoteüs 6:17-18)	110
27 Houdingstaal (2 Timoteüs 1:5)	114
28 Gaat Paulus schelden? (Titus 1:12-13a)	118
29 Onder het mes (Hebreeën 4:12-13)	122
30 Verschil in gelijkheid? (Jakobus 2:1 en 9)	126
31 Is lijden verdragen genade? (1 Petrus 2:19-20)	131

32 Hellevaart of hemelvaart? (1 Petrus 3:18b-22, 2 Petrus 2:4 en Judas 6)	134
33 Horen, zien en aanraken (1 Johannes 1:1)	140
34 Tranen gezien, bewaard en gewist (Openbaring 21:3-5a)	146
35 De kerk van het Nieuwe Testament: eenheid in verscheidenheid	151
Verantwoording	159

Tenzij anders aangegeven, zijn alle Bijbelcitatens afkomstig uit de NBV²¹.

Voor de overige vertalingen gebruiken wij de volgende afkortingen:

HSV Herziene Statenvertaling

NBG-1951 Vertaling Nederlands Bijbelgenootschap

NBV-2004 De Nieuwe Bijbelvertaling

WV Willibrordvertaling (2012)

Dubbele aanhalingstekens markeren een letterlijk citaat.

Woord vooraf

Zorgvuldig lezen van de Bijbel levert verrassende ontdekkingen op. Door onderzoek kan ineens nieuw licht vallen op oude teksten. Dan is het alsof je ogen plotseling opengaan. Je ontdekt tekstuele details en contextuele verbindingen die je nog niet eerder gezien had. Of de Bijbel blijkt ongedacht actueel te zijn. Als onderzoekers van het Nieuwe Testament ervaren wij deze verwondering regelmatig. Na ongeveer twintig jaar collegiale samenwerking aan de Theologische Universiteit Kampen, een periode waarin we de laatste tijd allebei ook diverse artikelen schreven voor een breed publiek, leek het ons een goed idee om onze ‘ontdekkersvreugde’ in boekvorm te delen.¹

Ieder die nieuwsgierig is, nodigen we uit op een ontdekkingstocht door het Nieuwe Testament. Onze tekstuitleg wil daarbij als gids dienen. Alle nieuwtestamentische geschriften komen ter sprake, hoewel niet allemaal uitvoerig. Soms ligt de focus op één aspect van de tekst, soms is het blikveld wat breder. Als achtergrond van het geheel wordt in het laatste hoofdstuk de kerk van het Nieuwe Testament geschetst onder het thema: eenheid in verscheidenheid.

Om de lezer een leidraad in handen te geven, beginnen we steeds met enige toelichting op de functie van de gekozen tekst in het desbetreffende geschrift. Samen vormen deze toelichtingen meteen een beknopte oriëntatie in het Nieuwe Testament.

In Myriams bijdragen is vaak haar onderzoeksfocus te herkennen: lijden omwille van Christus, bezien door de sociaal-culturele lens van eer en schaamte. De bijdragen van Rob zijn ingegeven door persoonlijke interesse of door vragen die hem voorgelegd werden.

Wij hopen een verrassende route te bieden aan allen die samen met ons op ontdekkingstocht gaan door het Nieuwe Testament.

Rob van Houwelingen [RvH]

Myriam Klinker-De Klerck [MK]

¹ Deze bundel is gebaseerd op artikelen in de tijdschriften *OnderWeg* en *Nader Bekeken* (zie de Verantwoording).

Alle geluk van de wereld

1

Onze ontdekkingstocht door het Nieuwe Testament begint met de Bergrede van Jezus, als grondwet van Gods koninkrijk. In het evangelie naar Matteüs, dat zich oorspronkelijk vooral op Joodse lezers richtte, telt deze toespraak maar liefst drie hoofdstukken (Mat. 5-7). Met de tegendraadse ‘zaligsprekingen’ zet Jezus meteen aan het begin de toon. Hij feliciteert zijn volgelingen, juist omdat zij omwille van Hem vervolgd worden. Dat hun geringe positie of hun benarde situatie verheven wordt tot iets eervols in Gods ogen, mag burgers van het koninkrijk bemoedigen. Verder biedt de Bergrede onder andere Jezus’ gezaghebbende uitleg van de Thora, die Hij niet wil ontbinden maar vervullen, en een voorbeeldgebed: het Onzevader. Wie Jezus volgt, zal het ware geluk vinden.

“Gelukkig wie nederig van hart zijn,
want voor hen is het koninkrijk van de hemel.
Gelukkig de treurenden,
want zij zullen getroost worden.
Gelukkig de zachtmoedigen,
want zij zullen de aarde bezitten.
Gelukkig wie hongeren en dorsten naar de gerechtigheid,
want zij zullen verzadigd worden.
Gelukkig de barmhartigen,
want zij zullen barmhartigheid ondervinden.
Gelukkig wie zuiver van hart zijn,
want zij zullen God zien.
Gelukkig de vredestichters,
want zij zullen kinderen van God genoemd worden.
Gelukkig wie vanwege de gerechtigheid vervolgd worden,
want voor hen is het koninkrijk van de hemel.
Gelukkig zijn jullie wanneer ze je omwille van Mij uitschelden, vervolgen
en van allerlei kwaad betichten. Verheug je en juich, want je zult rijkelijk
beloond worden in de hemel; zo immers vervolgd en vóór jullie de profeten.”

(Matteüs 5:3-12)

‘Ik wens je alle geluk van de wereld.’ Dat kunnen we zeggen bij bijzondere momenten: een geboorte, huwelijk of pensionering. Laten we deze wens eens verbreden. Wat heeft de wereld zelf nodig om gelukkig te zijn?

In de ‘zaligsprekingen’ feliciteert Jezus zijn volgelingen met alle geluk van de wereld. Die felicitaties klinken niet als vriendelijke wensen, zelfs niet als plechtige beloften – het gaat om heuse gelukkig-verklaringen. Ze gelden in het koninkrijk van de hemel, dat is de nieuwe wereld, waar Gods koningschap wordt erkend. Jezus heeft het niet tegen degenen die het gemaakt hebben, maar tegen nederige, treurende of vervolgte mensen. Juist de onfortuinlijken in deze wereld worden door Jezus gelukkig verklaard.

Wereldburgers

Dan geven deze felicitaties wel te denken. Geluk laat zich niet afdwingen, het moet je (door God) gegeven worden. Je moet er ook gevoeligheid voor ontwikkelen, want het geluk dat Jezus bedoelt is anders dan je denkt. Het gaat tegen alle menselijke verwachtingen in. En het beweegt met de groei van het koninkrijk mee, dus het beste komt nog. Vandaar dat Jezus de toekomstige tijd gebruikt: de gelukkigen zullen ongedachte dingen ervaren. Wat vaak vergeten wordt: Jezus feliciteert de gelukkigen in het meervoud. Bij de nieuwe wereld horen nieuwe wereldburgers, die Gods koningschap erkennen. Mensen die graag willen leven volgens de Bergrede. De gelukkig-verklaringen staan niet op zichzelf, ze leiden deze rede in. Het ware geluk is niet los verkrijgbaar, het hoort bij Jezus. Wie Hem volgt, wordt een gezegend mens. Hij is het begin van een gelukkige wereld.

Pilaren

Het evangelie naar Matteüs richtte zich oorspronkelijk vooral op Joodse lezers. Geen wonder dat Bijbelwetenschappers gezocht hebben naar een onderliggende structuur die voor Israël herkenbaar was. Wat blijkt? In de Joodse traditie wordt aan Simeon de Rechtvaardige, een rabbi die ongeveer 200 voor Christus leefde, de volgende spreuk toegeschreven: “Door drie dingen wordt de wereld in stand gehouden: door de Thora, door de (tempel)cultus en door daden van barmhartigheid.” Deze wijsheid zinspeelt op de Bijbelse uitdrukking, dat de aarde door de Schepper is vastgezet op pilaren, zodat ze niet wankelt (Job 9:6; 38:4-6; Ps. 75:4). Die pilaren vormen de fundering van de aarde. Rabbi Simeon gebruikte dit beeld zo dat hij uitgerekend drie grondbeginselen noemde waarvan geen enkele gemist kan worden. Denk aan een driepoot, die omvalt zodra er een poot

ontbreekt. Wat geeft stabiliteit en steun in het leven, waar worden mensen gelukkig van? Ten eerste door Gods richtlijnen te volgen, ten tweede door JHWH te vereren en ten derde door aan de naaste metterdaad barmhartigheid te betonen.

Tegendraads

Deze drie grondbeginselen vinden we ook in Matteüs 5-7. Jezus spitst eerst de Thora toe: ‘Vroeger zei men (...) maar Ik zeg jullie’ (5:17-48). Daarna geeft Hij aanwijzingen voor de christelijke cultus, onder andere door het Onzevader als voorbeeldgebed (6:1-18). Ten slotte benadrukt Hij het belang van barmhartigheid: doe meer dan het gewone (6:19-7:12). Ziedaar de drie pijlers van het hemelse koninkrijk. Samen vormen ze de christelijke grondbeginselen op basis waarvan iedereen gelukkig kan worden. Simeon de Rechtvaardige had namelijk niet alleen het jodendom op het oog, zoals soms gedacht wordt, hij sprak over de wereld. Evenzo noemde rabbi Jezus van Nazaret ‘beërven van de aarde’ als perspectief. De NBV²¹ vertaalt dan ook: “Gelukkig de zachtmoedigen, want zij zullen de aarde bezitten” (5:5; verg. Ps. 37).

Dat beërven gaat wel gepaard met pijn en moeite. Vandaar die tegendraadse felicitaties waarmee de Bergrede wordt ingeleid. Jezus geeft ons een belangrijke wijsheid mee: je hoeft je niet gelukkig te *voelen* om toch gelukkig te *zijn*. Vervolgens presenteert Hij in deze rede zijn beginselprogramma voor een stabielere wereld. De nieuwe wereld, waar onder Gods koningschap geleefd wordt. Hoe meer Jezus’ volgelingen zich volgens dat beginselprogramma gedragen, als burgers van het koninkrijk, hoe meer hun leefomgeving begint te veranderen.

Kunnen wij dan met een christelijk leven heel de wereld overeind houden? Niet op eigen kracht. Maar het krachtenveld van Gods koninkrijk stelt ons zelfs in staat haar enigszins te verbeteren, mits we bij onszelf beginnen. ‘Niets is onmogelijk voor wie gelooft’, zei Jezus ooit. Met zijn felicitaties aan het begin van de Bergrede geeft Hij de burger moed. En inderdaad, het beste komt nog: het voltooide koninkrijk brengt alle geluk van de wereld.

[RvH]

2 De schatten van Gods koninkrijk zijn het uitpakken waard

Behalve de Bergrede, die in het vorige hoofdstuk ter sprake kwam, heeft het evangelie naar Matteüs nog vier andere grote toespraken van Jezus: de uitzendingsrede (Mat. 10); gelijkenissen over het koninkrijk (Mat. 13); onderwijs over het koninkrijk (Mat. 18) en de eschatologische rede (Mat. 23-25). Onze volgende tekst is een kort privégesprek van Jezus met zijn twaalf leerlingen, waarmee Hij de gelijkenissen over het koninkrijk afsluit. Een van die leerlingen was Matteüs, de auteur van het evangelie.

“Hebben jullie dit alles begrepen?’ ‘Ja,’ antwoordden ze. Hij zei hun: ‘Zo lijkt iedere schriftgeleerde die leerling in het koninkrijk van de hemel is geworden op de heer des huizes die uit zijn schatkamer nieuwe en oude dingen tevoorschijn haalt.’”

(Matteüs 13:51-52)

Vorstelijke paleizen hebben vaak een schatkamer, waarin alle kostbaarheden van de koninklijke familie worden bewaard. Verder krijgt geen mens ze ooit te zien. In monumentale kathedralen bevindt zich de kerkschat: gouden en zilveren voorwerpen die in de loop der eeuwen gebruikt zijn in de liturgie. Meestal moet je een toegangskaartje kopen, want zo'n kerkschat ligt opgeslagen in een museumdepot. Ook het koninkrijk van God heeft een schatkamer. Maar het is niet de bedoeling dat de kostbaarheden uit die koninklijke schat verborgen blijven. Ze moeten voor een breed publiek opgediept en uitgepakt worden en wel door speciaal daarvoor opgeleide schriftgeleerden.

Matteüs 13 is een hoofdstuk vol gelijkenissen, door Jezus gesproken bij het meer van Galilea. Hij vergelijkt Gods koninkrijk met herkenbare dingen, om het zo dicht mogelijk bij de mensen te brengen. De eerste vier gelijkenissen zijn gericht tot de menigte: over de zaaier, het onkruid in de akker, het mosterdzaad, en het zuurdeeg. Thuisgekomen geeft Jezus zijn leerlingen uitleg. Dan volgen drie gelijkenissen waarmee Hij zijn leerlin-

gen vertelt wat hun te doen staat: over een verborgen schat, een kostbare parel, en een sleepnet. Zo biedt Matteüs 13 beeldend onderwijs over Gods koninkrijk op verschillende niveaus.

Tijdzone

Een gelijkenis lijkt een eenvoudig verhaaltje, maar heeft een diepere laag. Jezus vraagt zijn toehoorders dichterbij te komen, leerling te worden. Hij verkondigt een geheimenis; de goede verstaander wordt uitgedaagd dóór te denken, terwijl anderen juist zullen afhaken (vers 10-17). Vandaar dat de slotvraag aan zijn leerlingen niet luidt: ‘Hebben jullie dit alles gehoord?’ maar ‘Hebben jullie dit alles begrepen?’ Hun spontane antwoord is: “Ja, Heer” (vers 51 in de HSV, die de meeste handschriften volgt). Een jawoord als erkenning van het gezag van de meester.

Het koninkrijk van de hemel, daarmee bedoelt Jezus de nieuwe wereld, waar God koning is. Met zijn komst op aarde is de andere werkelijkheid definitief doorgebroken. Jezus vertegenwoordigt de hemelse levenssfeer die alles zal veranderen. Te beginnen bij mensen die het koningschap van God erkennen en anders gaan leven, in navolging van Jezus: georiënteerd op de hemel en niet langer op de aarde. Via een groeiend aantal mensen zal Gods koninkrijk zich ontwikkelen, soms onzichtbaar (als graan dat gezaaid is in de aarde), altijd onstuitbaar. Kinderen van het koninkrijk leven in deze wereld, het zijn mensen van deze tijd, maar zij bevinden zich als het ware in een andere tijdzone. Hun klok loopt voor en wijst ‘koninkrijkstijd’ aan.

Geleerde en leerling

Schriftgeleerden waren de theologen van die tijd. Ze komen al in het Oude Testament voor, vooral in de boeken Ezra en Nehemia, na de Babylonische ballingschap. Ezra zelf was een gerenommeerd schriftgeleerde. Uit het Nieuwe Testament kennen we Gamaliël, de leermeester van Paulus. Schriftgeleerden werkten naast de wetgeleerden, die zich hadden gespecialiseerd in de uitleg van de Thora. Het was de taak van de schriftgeleerden het volk Israël te onderwijzen in de Thora. Zij moesten datgene wat ze eerst zelf hadden gelezen in en geleerd uit de Schrift toegankelijk maken voor mensen die minder belesen en geleerd waren. Een grote verantwoordelijkheid.

Blijkbaar is schriftgeleerde zijn niet hetzelfde als leerling van het koninkrijk zijn. Juist de gediplomeerde schriftgeleerden haakten in Jezus’ tijd

massaal af, evenals de farizeeën. Zij haalden *slechte* dingen tevoorschijn uit hun *slechte* schatkamer (Mat. 12:35). Daarom spreekt Jezus over ‘een schriftgeleerde die zich heeft laten onderwijzen’, oftewel: die mijn leerling geworden is. Sowieso valt het niet mee om naast geleerde ook leerling te zijn. Vandaar dat bijvoorbeeld regelmatige bijscholing voor predikanten nodig is. Theologen moeten altijd in de leer blijven bij Jezus Christus, de schriftgeleerde bij uitstek.

Toch schrijft Jezus de Joodse schriftgeleerden niet af. Hij ziet hen hier niet als groep, maar individueel, in het enkelvoud. Marcus vertelt over een schriftgeleerde tegen wie Jezus later zegt: u bent niet ver van het koninkrijk van God (Marc. 12:28-34). Behalve profeten belooft Jezus ook schriftgeleerden als zijn speciale gezanten te zullen sturen (Mat. 23:34). Zoals sommige farizeeën en priesters behoorden tot de eerste gemeente van Jeruzalem, zo kunnen er ook schriftgeleerden onder de volgelingen van Jezus zijn geweest. Een van die volgelingen, Nikodemus, wordt door Jezus aangesproken als “leraar van Israël” (Joh. 3:10). Iedere schriftgeleerde kan de oude Thora in een nieuw licht zetten, mits hij zich laat inspireren door Gods koninkrijk.

Opleiding

Later komt iemand in beeld die perfect past in het plaatje dat Jezus hier schetst: de apostel Paulus. Hij had een theologische opleiding gevolgd in Jeruzalem, bij de beroemde rabbi Gamaliël (Hand. 22:3). Hij bezat een collectie Schriftrollen, zijn eigen Bijbel (2 Tim. 4:13) en was doorkneed in de uitleg van de heilige Geschriften. Van Paulus geldt zeker dat hij een leerling is geworden van het koninkrijk, namelijk nadat hij door Jezus zelf vanuit de hemel tot apostel geroepen werd. Overal ter wereld ging Paulus het goede nieuws verkondigen in toespraken en brieven. Zelfs zo dat hij zowel in Jeruzalem als in Athene voor een nieuwlichter doorging. Tegelijkertijd bleef hij altijd trouw aan de God van Israël.

Er bestaan ook schriftgeleerden die geen theologische opleiding hebben gevolgd. Gewone mensen die zich laten leiden door het onderwijs van Jezus van Nazaret. De apostelen waren vissers, geen geleerden (Hand. 4:13). Toch hadden zij een gedegen praktijkopleiding gehad in de leer-school van het koninkrijk. Omgekeerd lezen we bij Paulus: “Waar is de wijze, waar de schriftgeleerde, waar de redenaar van deze wereld?” (1 Kor. 1:20). Zelfs de Joodse schriftgeleerde is een mens van deze tijd. Maar er is een nieuwe tijd aangebroken, de heilstijd van het koninkrijk. Dan blijf je

nergens met menselijke middelen. De wijsheid van deze wereld leidt niet tot kennis van Gods weg en werk.

Nieuw en oud op voorraad

Waarom vergelijkt Jezus een schriftgeleerde die zijn leerling geworden is met een huismeester? Een goede heer (of vrouw) des huizes heeft altijd voorraad achter de hand. Dat is een kwestie van vooruitdenken, behorend tot de verantwoordelijkheid die het huisbeheer met zich meebrengt: een voorraad ter beschikking hebben die telkens wordt aangevuld. Zo bevindt zich in de schatkamer van Gods koninkrijk een onuitputtelijke voorraad, die we te allen tijde kunnen aanspreken. Je raakt er nooit doorheen. Er valt nog zoveel te ontdekken in de Schrift!

‘Nieuwe en oude dingen’: in die volgorde, het nieuwe staat voorop. Toen we als Bijbelwetenschappers van Apeldoorn en Kampen een bundel samenstelden met deze titel,² betrapten we onszelf erop dat we er in het Woord vooraf onwillekeurig ‘Oude en nieuwe dingen’ van maakten. Misschien omdat de uitdrukking ‘oud en nieuw’ ingeburgerd is. Of omdat je in de kerk bewust of onbewust wilt voortbouwen op het oude. Jezus’ leerlingen mochten echter juist nieuwe dingen uitdragen, die nooit eerder onderwezen waren in Israël. Door het evangelie van het koninkrijk krijgen alle oude dingen (zoals de Thora) een nieuwe belichting.

Schatgraven in de Schrift

Stel, je hebt een schatkist in huis. Door de jaren heen verzamel je daarin wat waardevol is. Op een gegeven moment doe je het deksel open. Welke dingen liggen dan bovenop? Wat pak je het eerst? Natuurlijk het nieuwe! Dat ligt letterlijk en figuurlijk het meest voor de hand. Zo is het ook met Gods koninkrijk. Daarmee begint een nieuwe tijd, een nieuwe wereld, een nieuwe mensheid, een nieuwe schepping, een nieuw verbond. En ook het Nieuwe Testament. Niet dat het nieuwe belangrijker is dan het oude. Maar leerlingen van het hemelse koninkrijk verlangen allereerst naar het nieuwe dat God heeft beloofd. Als je vervolgens een spa dieper graaft, kom je vanzelf terecht bij het oude.

Jezus gebruikt een dubbelzinnige term (Grieks: *thèsauros*), die zowel ‘voorraadkamer’ kan betekenen, passend bij het beeld van de huismeester, als ‘schatkamer’, wat herinnert aan de gelijkenis over de verborgen schat in de

² Koert van Bekkum, Rob van Houwelingen & Eric Peels (red.), *Nieuwe en oude dingen. Schatgraven in de Schrift* (Barneveld: De Vuurbaak, 2013).

akker (vers 44). Wie een schat ontdekt, heeft er alles voor over om die tot zijn eigendom te maken.

Schatgraven in de Schrift. Professionele schatgravers, dat zijn de voorgangers die het evangelie van Jezus Christus voor de gemeente uitdiepen. En niet alleen gemeentepredikanten kunnen goed schatgraven. De christelijke kerk is een huis vol schriftgeleerden (vergelijk 1 Joh. 2:27). Met de Schrift hebben we een onuitputtelijke schat in handen gekregen.

Uitpakken

En dan moeten we met die schat aan de slag. Daarvoor hebben we de kerk nodig. De schat is immers niet alleen voor jou bestemd. Schatgraven doe je het beste met een flinke ploeg. Zo proberen we in de kerk samen te luisteren naar de eeuwenoude boodschap van de Schrift en die verantwoord toe te passen in de moderne context. Denk niet dat je dat net zo goed alleen afkunt, zoals tegenwoordig gezegd wordt. Dan zou je jezelf overschatten. Geloven betekent levenslang leren, in de leerschool van Jezus Christus. Soms moet je ook afleren wat niet bij Gods koninkrijk past, bijvoorbeeld je eigen wijsheid. Om als leerlingen van de Heer gezamenlijk met woord en daad het geleerde in praktijk te brengen.

Dan zullen we nieuwe én oude dingen ontdekken. Het kan niet zo zijn dat we alleen maar het oude willen bewaren. Dat is kerkelijk conservatisme. We kunnen niet volstaan met te herhalen wat in het verleden is gezegd. Wees niet bang voor nieuwe dingen. Maar het is ook niet de bedoeling om uitsluitend te gaan vernieuwen. Verwaarloos nooit de oude dingen, oftewel de geloofstraditie.

Ook in de kerk kunnen we niet zonder doorontwikkeling. Het is van onschatbare waarde dat het oude steeds wordt gelezen en toegepast in het licht van het nieuwe. Want het hoort bij elkaar, zoals het Oude en het Nieuwe Testament onlosmakelijk bij elkaar horen.

Ga ze maar uitpakken en uitdelen, al die schatten van het koninkrijk. Weet ze te waarderen in je persoonlijk leven en in de gemeente, maak je omgeving ermee bekend. Kortom, laat je verrassen door de oude waarheid die altijd nieuw blijft!

[RvH]

Bergen verzetten

3

Volgens de overlevering was Marcus de tolk van Petrus en heeft hij zijn evangelie samengesteld uit toespraken van de apostel in Rome. Opvallend is de relatief grote aandacht voor het lijdensverhaal in het evangelie naar Marcus: vijf van de zestien hoofdstukken gaan over Jezus' laatste week in Jeruzalem. Na de maandag van de intocht en de dinsdag van de tempelreiniging volgt op woensdag een confrontatie met de Joodse leiders. Maar eerst verzekert Jezus zijn leerlingen, naar aanleiding van een op commando verdorde vijgenboom, dat zij bergen kunnen verzetten door op Hem te vertrouwen.

“Ik verzeker jullie: als iemand tegen die berg zegt: ‘Kom van je plaats en stort je in zee,’ en niet twijfelt in zijn hart, maar gelooft dat gebeuren zal wat hij zegt, dan zal het ook gebeuren.”

(Marcus 11:23; verg. Matteüs 21:21)

Ergens als een berg tegen opzien, dat is een gevleugelde uitdrukking waar iedereen wel een beeld bij heeft. In Nederland hoeft je geen alpinist te zijn om de Vaalserberg te bedwingen, maar voor een fietser vergt het al enige training om in één keer boven te komen op de Keutenberg. Nog anders liggen de verhoudingen in de Alpen. Wanneer je bijvoorbeeld aan de voet van de ongenaakbare Matterhorn staat, zakt de moed je al snel in de (berg) schoenen. Ieder gebergte straalt onverzettelijkheid uit. De enige bergen die je kunt verzetten zijn bergen werk en dat valt soms al zwaar genoeg.

Onbeperkte genezingsmogelijkheden?

Het klinkt dus onwaarschijnlijk, wat Jezus aan zijn twaalf leerlingen belooft. Hij doet een plechtige verzekering: als iemand van jullie een berg opdraagt zich te verplaatsen en zich in zee te storten, zal dat gebeuren. Zolang je maar niet, diep in je hart, twijfelt. Dan zak je door het ijs. Zoals Petrus toen hij begon te betwijfelen of hij over het water heen naar Jezus toe kon lopen. Je hebt een groot geloof nodig. Maar werkt dat echt zo? Kun je de wonderlijkste dingen op commando laten gebeuren, als je geloof maar groot genoeg is? Sommige christenen wijzen op deze tekst wan-

neer het over gebedsgenezing gaat. Beloofd Jezus hier geen onbeperkte genezingsmogelijkheden? Als het je niet lukt om zo te bidden dat iemand anders beter wordt, is jouw geloof blijkbaar niet sterk genoeg. Misschien was er toch twijfel in je hart of het wel zou gebeuren. Dan ligt het aan jou, is de suggestie.

Bergen verzetten, die uitdrukking herinnert aan een profetie uit het boek Jesaja: ‘Bergen mogen zich verplaatsen en heuvels wankelen, maar Gods trouw staat vast’ (Jes. 54:10). Met andere woorden: nog eerder komt het berglandschap in beweging dan dat God onbetrouwbaar zou zijn. Later schrijft de apostel Paulus: ‘...al had ik alle geloof van de wereld, zodat ik bergen kon verplaatsen – zonder liefde baat het me niets’ (1 Kor. 13:2). Het gaat dus om bergen verzetten in de figuurlijke betekenis. Maar Jezus wijst ter illustratie van zijn belofte wel op een bepaalde berg: ‘Als iemand *tegen die berg* zegt...’

Welke berg?

Sommige uitleggers denken aan de tempelberg, oftewel de berg Sion. Jezus en zijn leerlingen waren de vorige dag in Jeruzalem geweest, waar Hij tekeering tegens de handel op het tempelplein. Jezus was diep teleurgesteld in de tempel. Die leverde geen vruchten op, evenmin als de vijgenboom die ze onderweg tegenkwamen. Over die boom had Hij daarom een vervloeking uitgesproken, als teken van het dreigende godsoordeel over de tempel: ‘Nooit ofte nimmer zal er nog iemand vruchten van jou eten.’³ Tot ieders verbazing bleken Jezus’ onheilspellende woorden de volgende morgen buitengewoon effectief te zijn geweest. De vijgenboom was tot aan zijn wortels verdord. Naar aanleiding daarvan nodigde Jezus de leerlingen uit om een berg te verzetten. Deze uitspraak zou dan in het verlengde liggen van zijn oordeelsaankondiging over de tempel, en de tempelberg op losse schroeven zetten.

Maar juist van de berg Sion zegt Psalm 125:1 dat die “onwankelbaar vaststaat voor eeuwig”, aangezien de HEER daar woont. Bovendien wordt nergens in de evangeliën gesproken over de tempelberg. Dat de tempel gebouwd was op een hoogte, de Sionsberg, kon alleen iemand zien die van buitenaf de stad Jeruzalem naderde. De enige berg vlak bij Jeruzalem die ter sprake komt in deze context is de Olijfberg (Marc. 11:1; 13:3; 14:26).

3 Zie daarover: Rob van Houwelingen & Reinier Sonneveld (red.), *Ongemakkelijke teksten van Jezus* (Amsterdam: Buijten & Schipperheijn, 2011; derde druk 2015), hoofdstuk 44: ‘Was Jezus natuuronvriendelijk?’.

Sterker nog, daar was Jezus met zijn leerlingen overheen gewandeld op weg naar Betanië, waar ze de nacht hadden doorgebracht. Het is dus de Olijfberg die zich op commando kan verplaatsen.

Berg en zee

Wie op de top van de Olijfberg staat, kan bij helder weer in de verte de Dode Zee zien liggen. En Jezus spreekt hier niet alleen over het verplaatsen van een berg; Hij voegt eraan toe dat diezelfde berg zich in zee zal storten: de Dode Zee. Stel je dat eens concreet voor: als met een onzichtbare hand wordt de Olijfberg uit de grond getrokken, opgetild en ongeveer dertig kilometer zuidoostwaarts verplaatst, zodat de Dode Zee ermee gedempt wordt.

Zo'n geologische operatie komt neer op egaliseren van het terrein tussen Jeruzalem en de Jordaanvallei: eerst een berg met de grond gelijkmaken en daarna een binnensee opvullen met het gesteente van die berg. Zoals in het boek Jesaja staat (een citaat waarmee Marcus zijn evangelie was begonnen): 'Maak de weg van de HEER gereed, maak recht zijn paden', desnoods door de dalen op te hogen en de bergen te slechten (Jes. 40:3-5). Als de HEER eraan komt, moet er ruim baan gemaakt worden, door zijn volk en/of door Hemzelf.⁴ De profeet Zacharia had voorgezegd dat God op de grote dag hoogstpersoonlijk zal ingrijpen om zijn volk uit het door de heidenen belegerde Jeruzalem te redden; dan plant Hij zijn voeten op de Olijfberg, en die zal in tweeën splijten, zodat een veilige vluchtroute ontstaat, dwars door de berg heen (Zach. 14:4-5). Als de HEER alle obstakels uit de weg ruimt, is geen Olijfberg Hem te hoog, geen Dode Zee te diep.

Het is trouwens niet voor het eerst dat Jezus spreekt over bergen verzetten. Dat had Hij ook al gedaan na de verheerlijking op de berg, toen bleek dat de leerlingen een zieke jongen niet konden genezen vanwege hun gebrek aan geloof. Eenmaal teruggekeerd, genas Jezus de jongen met een effectief commando. Hij spreekt en het gebeurt. Vervolgens richtte Hij zich tot zijn leerlingen: 'Al zou jullie geloof zo klein zijn als een mosterdzaadje, een minimaal vertrouwen op Mij is genoeg. Dan is jullie commando ook effectief. Zeg maar tegen die berg: "Verplaats je van hier naar daar!", dan zal hij zich verplaatsen' (Mat. 17:20). Zonder geloof in Hem werkt het niet. Dit gebeurde niet bij de Olijfberg, maar bij de berg van

⁴ De HEER ruimt zelf bergen uit de weg (Jes. 49:11) en/of Hij stelt zijn volk in staat dat voor Hem te doen (Jes. 41:15b). Zelfs de hoogste berg gaat dan tegen de vlakke (Zach. 4:7).

de verheerlijking. Blijkbaar heeft Jezus deze beeldspraak vaker gebruikt en op verschillende manieren toegepast (vergelijk Luc. 17:6 over een moerbeiboom).⁵

God en de bergwereld

Moedigt Jezus hiermee iedere gelovige aan om – net als Hij – een commando te geven waarmee allerlei (figuurlijke) bergen verzet worden? Zijn wij met ons gebed tot alles in staat? Zouden wij tegenwoordig ook genezingswonderen kunnen doen? Maar de praktijk wijst uit dat een berg verplaatsen iets onmogelijks is, althans voor mensen zoals wij. Alleen bij God zijn alle dingen mogelijk. Wat heeft Hij eigenlijk met de bergwereld? In het Oude Testament worden bergen als onbeweeglijk beschouwd, diep gefundeerd, met wortels die in de zeebodem verankerd liggen (Deut. 32:22; Jona 2:7). De Almachtige is ook de Schepper van het gebergte (Ps. 90:2; Am. 4:13). Hij heeft de bergen vastgezet en brengt het geraas van de zeeën tot bedaren (Ps. 65:7-8). Hij omvat de wateren met zijn holle hand en weegt de bergen op een weegschaal (Jes. 40:12). De bergtoppen behoren Hem toe; ook de zee is zijn eigendom (Ps. 95:4-5).

Zodra de HEER op aarde verschijnt, komen de bergen in beweging. Ze trillen op hun grondvesten, beginnen te beven, zinken weg, stoten rook uit en smelten als was of worden verbrijzeld.⁶ Job erkent dan ook met de volgende woorden dat God oppermachtig is: “Hij verplaatst bergen, voor men het merkt; in zijn woede stoot Hij ze omver. De aarde schudt Hij van haar plaats, zodat haar zuilen wankelen” (Job 9:5).

Kortom, bergen verzetten is het werk van de Schepper.

Van hogerhand

Dit blijkt ook uit het commando dat Jezus zijn leerlingen aanreikt om een berg van zijn plaats te krijgen. Letterlijk vertaald, moeten ze zeggen: “Word opgeheven en in de zee geworpen” (HSV). Het *wordt* gedaan van hogerhand. Hun commando zal niet vanzelf effect hebben, en die berg komt niet uit zichzelf in beweging. God is de enige die bergen kan verplaatsen. Hij maakt het onmogelijke mogelijk. En Jezus toonde zijn goddelijkheid door over het water te lopen en bergen niet te beschouwen als obstakels maar als rust- en gebedsplekken.

5 In het zogeheten *Thomasevangelie* worden twee andere uitspraken over bergen verzetten aan Jezus toegeschreven (uitspraak 48 en 106).

6 Ex. 19:18; Ps. 18:8; 97:5; 104:32; 144:5; Jes. 5:25; Ez. 38:20; Mi. 1:3-4; Nah. 1:5; Hab. 3:6,10.

Nu nodigt Jezus de leerlingen uit om met zijn autoriteit op te treden. Als twaalf gezanten mogen zij vol vertrouwen de agenda van Gods koninkrijk uitvoeren. Zoals ze ook in het kader van hun missionaire taak de bevoegdheid hadden gekregen om demonen uit te drijven en zieken te genezen (Marc. 3:15; 6:12-13). Maar zodra ze op eigen gezag gingen handelen, los van Hem, werkte hun commando niet meer.

Uitgezonden door Jezus, waren de leerlingen zijn vertegenwoordigers. Ze hebben gedelegeerd gezag uitgeoefend om weerstanden te overwinnen en het koninkrijk ongehinderd te kunnen verkondigen. Dat gebeurde na Pinksteren: ‘de Heer zette hun verkondiging kracht bij met wondertekens’ (Marc. 16:20). Volgens het boek Handelingen traden de apostelen steeds in Jezus’ naam op. Namens Hem lieten ze de onmogelijkste dingen gebeuren: zieken werden genezen, demonen uitgedreven, zelfs doden opgewekt. En duizenden mensen lieten zich dopen in de naam van Jezus. Als dat geen wonder is!

Wij zijn God niet

Het apocriefe boek 2 Makkabeeën vertelt hoe de goddeloze koning Antiochus Epifanes dubbel gestraft werd: hij verloor een belangrijke slag en werd bovendien getroffen door een ongeneeslijke ziekte. Wat een schande voor iemand die “in zijn hoogmoedswaan nog meende dat hij de golven van de zee kon bedwingen en de bergen op een weegschaal kon wegen” (2 Mak. 9:8). Alsof hij God was!

Dat is voor ons vandaag evengoed het kardinale punt: wij zijn God niet. En we zijn ook geen apostelen. Wij hebben een andere rol toebedeeld gekregen dan zij destijds. Aan ons heeft Jezus niet zijn gezag gedelegeerd.⁷

Het zou jammer zijn als een argeloze gelovige zich aan de Vaalserberg, de Keutenberg of de Matterhorn vertilt. Wij kunnen het verzetten van bergen beter aan de Almachtige overlaten. Hij bepaalt of er een aardbeving komt en Hij kan zeeën droogleggen. Hij beslist ook of Hij een wonder laat gebeuren. “Only God can move mountains, but faith and prayer can move God” (E.M. Bounds).

Geloof en gebed zijn geen wondermiddelen, maar afhankelijkheidsbetuigingen. Laat ieder zich daarom afvragen: hoeveel vertrouwen heb ik in Jezus Christus? Bid ik in mijn eigen belang of met het oog op de voort-

⁷ Craig S. Keener, ‘Casting Out Mountains (Mark 11:23)’, *Journal of Gospels and Acts Research* 5 (2021): 47-65.

gang van Gods koninkrijk? Als de Almachtige géén wonder laat gebeuren, blijf ik dan toch overtuigd van zijn onwankelbare trouw? De HEER zal alles doen om zijn koninkrijk te voltooien, zelfs het onmogelijke.

[RvH]

Een unieke woestijnervaring

4

Lucas, de enige niet-Jood onder de auteurs van het Nieuwe Testament en arts van beroep (Kol. 4:14), schreef zijn evangelie voor een breed lezerspubliek. Hij behoorde zelf niet tot de ooggetuigen, maar heeft zich door hen laten informeren (Luc. 1:1-4). Lucas 3:1 bevat het enige concrete jaartal uit het Nieuwe Testament: Johannes de Doper trad op in het vijftiende jaar van keizer Tiberius.

We belichten vier teksten uit het evangelie naar Lucas, te beginnen met zijn beschrijving van de verzoeken in de woestijn. Die vonden plaats aan het begin van Jezus' openbare optreden, vlak na zijn doop in de Jordaan door Johannes. Jezus was toen een dertiger (Luc. 3:23), een leeftijd die zich laat vergelijken met die van David, toen hij koning werd. Lucas laat zien dat Gods Zoon van David afstamt en tevens de zoon van Adam is. Qua optreden staat Hij in de lijn van Mozes en Elia, zo blijkt uit de verzoeken in de woestijn.

“Vervuld van de heilige Geest trok Jezus weg van de Jordaan, en geleid door de Geest zwierf Hij veertig dagen rond in de woestijn, waar Hij door de duivel op de proef werd gesteld.”

(Lucas 4:1, NBV-2004)

Heb jij weleens een woestijnervaring gehad? Denk dan niet aan een reis door de Sahara of naar het Midden-Oosten. Het gaat om een woestijn in geestelijke zin. Met woestijnervaring wordt bedoeld dat je het gevoel hebt dat alles je uit handen geslagen is. Je bent op jezelf aangewezen, zonder hulpmiddelen, zonder bezittingen, zonder familie en bekenden. Je staat er helemaal alleen voor. Dat veroorzaakt eenzaamheid, hulpeloosheid, uitputting. De tijd staat stil, maar de wereld draait door. Alleen lijkt het alsof je geen deel meer uitmaakt van die omringende wereld. Zo'n geestelijke woestijnervaring, misschien zit je er wel middenin.

Woestijnvaders

In de Bijbel staat de woestijn symbool voor eenzaamheid en ontberingen. Het is geen grote vlakliggende zandbak, maar een ruig terrein vol rotsen,

grotten en kloven. Daarom geldt de woestijn als een onherbergzaam oord, levensgevaarlijk vanwege gebrek aan water of het opduiken van wilde dieren. Demonische krachten, zoals onreine geesten, voelen zich daar thuis. De woestijn is wel een goede plek om je te verschuilen, zoals toen David en zijn mannen op de vlucht waren voor Saul. Eeuwen later opereerde de verzetsgroep van Judas de Makkabeeër vanuit de woestijn. De Qumrange-meenschap had zich bij de Dode Zee gevestigd, niet in Jeruzalem. Johannes de Doper was een woestijnprofeet die veel volk trok. Hij voedde zich met wat de wildernis opleverde: sprinkhanen en honing. En Jezus trok zich met zijn leerlingen terug uit Jeruzalem, toen het daar te gevaarlijk werd, voor een retraite aan de overkant van de Jordaan.

Vanaf de derde eeuw waren er christenen die de woestijn opzochten om daar te mediteren en te bidden. Aanvankelijk als vluchtelingen voor de christenvervolging in het Romeinse Rijk, later op zoek naar spirituele ontwikkeling, wijsheid en inspiratie. Ze werden voorlopers van de monniken. Fraaie verhalen doen over deze ‘woestijnvaders’ de ronde. Op zekere avond kreeg zo iemand een grijsaard op bezoek. De woestijnvader kookte een potje linzen en zei tegen de bezoeker: ‘Laten we voor het eten eerst een kort gebed uitspreken.’ Vervolgens bad de woestijnvader het hele Bijbelboek Psalmen en de bezoeker, die niet voor zijn gastheer wilde onderdoen, zegde uit zijn hoofd twee andere Bijbelboeken op. Toen de ochtend aanbrak, vertrok de grijsaard. Ze waren helemaal vergeten te eten.

Het beroemdste is Simeon de pilaarheilige. Eerst bewoonde hij een grot in de woestijn. Vele bewonderaars gingen hem opzoeken om zijn raad te vragen. Hierdoor kon hij zich steeds minder toeleggen op meditatie en gebed. Daarom installeerde hij zich op een pilaar met een klein platform. Zijn populariteit nam echter alleen maar toe. Meer dan eens liet hij de pilaar vervangen door een langer exemplaar, zodat hij uiteindelijk een meter of vijftien hoog zat. Hij hield vurige preken en schreef brieven over theologische kwesties. Na 37 jaar op zijn pilaar doorgebracht te hebben, overleed Simeon.

Kenmerken

Toch is de woestijn normaal gesproken niet een plaats die je graag opzoekt. Dat is een eerste kenmerk van woestijnervaringen: ze overkomen je. Een tweede kenmerk is dat ze langere tijd duren. Ten derde brengen ze een periode van loutering of beproeving.

Deze drie kenmerken vinden we ook in Lucas 4:1:

- (1) Jezus komt niet per ongeluk in de woestijn terecht, Hij wordt geleid door de Geest. Marcus zegt zelfs dat Hij door de Geest de woestijn in gedreven werd; alsof Jezus werd verbannen, uitgewezen uit het beloofde land (Marc. 1:12).
- (2) Jezus verblijft niet eventjes in de woestijn, maar gedurende veertig dagen, zoiets als bijna zes weken eenzame quarantaine.
- (3) Jezus wordt in de woestijn met demonische krachten geconfronteerd; Hij wordt op de proef gesteld door de duivel in eigen persoon.

Geleid door de Geest

Opvallend genoeg wordt in Lucas 4:1 twee keer de Geest genoemd. Jezus was *vervuld* van de heilige Geest. Diezelfde Geest die op Hem kwam, toen Hij door Johannes werd gedoopt. Dat was vlak hiervoor gebeurd. Een stem uit de hemel, afkomstig van de Vader, had gezegd: 'Jij bent mijn geliefde Zoon, in Jou vind Ik vreugde.' En de heilige Geest was op Hem neergedaald. Jezus is nog steeds vol van de Geest, wanneer Hij door diezelfde Geest wordt *weggeleid*, uit de vruchtbare Jordaanvallei vandaan, naar de woestijn van (vermoedelijk) Transjordanië.

Blijkbaar doet de Geest niet altijd prettige dingen. Jezus moet zijn werk niet beginnen met spectaculaire tekenen en wonderen, maar met een woestijnervaring. Na afloop van alle beproevingen keert Hij, volgens vers 14, gesterkt door de Geest terug naar Galilea. De heilige Geest is hier dus nadrukkelijk aanwezig. Jezus staat ook tijdens die veertig woestijndagen en bij zware pressie van de duivel onder hemelse leiding, de supervisie van Gods Geest.

De doop in de Jordaan en de verzoeking in de woestijn horen zowel historisch als theologisch bij elkaar. Tussen die twee gebeurtenissen in heeft Lucas echter de geslachtslijst van Jezus geplaatst. Zijn niet-Joodse lezers zullen zich namelijk afvragen: indien Jezus door een stem uit de hemel als godenzoon wordt aangesproken, wat is dan zijn afstamming? Wel, wil Lucas zeggen, Hij behoort tot de stamboom van Jozef, wiens voorgeslacht teruggaat tot de eerste mens: Adam, de zoon van God. Jezus – Adam – God: Hij is een gewoon mens onder de mensen, net als wij, en tegelijk de geliefde Zoon van God, op wie de Geest van de HEER rust. Zo ondergaat Jezus deze woestijnervaring, zo wordt Hij door de duivel op de proef gesteld.

Veertigdagentijd

Veertig dagen duurde Jezus' woestijnverblijf. Heel die periode at Hij

volstrekt niets, vertelt Lucas, dat wil zeggen: Jezus heeft veertig dagen en nachten vastend doorgebracht (Mat. 4:2). Vasten versterkt de verbondenheid met God, zoals veel mensen ervaren in de veertigdagentijd voor Pasen. Het getal veertig komt vaak voor in de Bijbel. Hier is vooral de overeenkomst met Mozes en Elia van belang. Voorafgaande aan de verbondssluiting bij de Sinai bracht Mozes veertig dagen en nachten door op de berg, zonder te eten of te drinken (Ex. 24:18; 34:28; Deut. 9:9). Dit gebeurde ook in de woestijn. De profeet Elia liep, na op aanwijzing van een engel eerst flink gegeten en gedronken te hebben, veertig dagen en nachten door de woestijn naar de berg Horeb en legde zich toen te ruste in een grot (1 Kon. 19:8). Geen wonder dat op de berg van de verheerlijking juist Mozes en Elia verschijnen, als opnieuw een stem uit de hemel klinkt: “Dit is mijn Zoon!” (Luc. 9:28-36). Jezus zet de lijn van Mozes en Elia voort.

En natuurlijk moet iedere Bijbellezer denken aan de reis van het volk Israël vanuit Egypte naar het beloofde land. Veertig jaar zwerven door de woestijn, mede als straf voor het gebrek aan vertrouwen in de HEER. Wel werd het volk geleid door een wolk die de weg wees en vanuit de hemel gevoed met manna en kwartels. In zijn woestijnervaring is Jezus de belichaming van Israël. Sterker nog, Hij is de vervulling van Israël. Want terwijl het volk faalde, heeft Jezus de beproeving doorstaan. Israël bezweek telkens voor de verleiding, maar Hij bleef gehoorzaam aan zijn hemelse Vader.

Rondzwerven

Volgens de oudste handschriften vertelt Lucas niet, zoals Matteüs en Marcus, dat Jezus *naar* de woestijn geleid werd, maar dat Hij *in* de woestijn geleid werd (Grieks: *en tooi erèmooi*). Hij werd daar rondgeleid door de Geest. Vandaar dat de NBV-2004 vertaalt: ‘Hij zwierf door de woestijn’. Jezus zat niet op een pilaar – heel die woestijntijd was Hij een zwerver zonder vaste woon- of verblijfplaats.

Ook dat verbindt Hem met Israël. Mozes zei, toen hij terugkeek op de zwerftocht van het volk: “Denk aan de tocht die de HEER, uw God, u door de woestijn (de Septuagint heeft: *en tooi erèmooi*) heeft laten maken, veertig jaar lang. Hij wilde u laten buigen voor zijn macht en u op de proef stellen, om te ontdekken wat er in uw hart leefde: gehoorzaamheid aan zijn geboden of niet” (Deut. 8:2). Jezus werd tijdens zijn veertigdagentijd helemaal teruggeworpen op zijn Vader. Hij moest de gehoorzame Zoon blijken te zijn. En God liet Hem niet aan zichzelf over, maar gaf Hem de Geest mee. Zodoende was Jezus in staat de verleidingen te weerstaan waaraan de dui-

vel Hem veertig dagen blootstelde, met als climax de drie verzoeken die in de Bijbel beschreven staan.

De ware Adam

De clash tussen de kracht van de Geest en de verleiding door de duivel, rondom Jezus als zoon van Adam én Zoon van God, doet denken aan wat in het paradijs gebeurde. Lees Lucas 4 eens tegen de achtergrond van Genesis 3 en vergelijk de beide Adamfiguren. De omstandigheden waren voor Adam de Tweede moeilijker dan voor Adam de Eerste. Jezus had veertig dagen gevast, terwijl Adam vrij mocht eten van alle bomen in de hof, op één uitzondering na. Jezus moest zwerven door de woestijn; Adam leefde in het paradijs. Jezus was alleen; Adam had zijn vrouw naast zich. Jezus keek de duivel zelf in de ogen; Adam kreeg via een slang met duivelse verleiding te maken. Toch is Jezus niet bezwiken, maar heeft Hij de test glansrijk doorstaan. Zijn taak in de wereld begint met een louteringsperiode. Jezus gaat de weg van de mens. Hij doet onze weg over, echter, als de ware Adam, die alle duivelse verleidingen kan weerstaan. Daarom bidden volgelingen van Jezus wat Hij ons leerde: ‘Onze Vader, leid ons niet in verzoeking, maar red ons uit de greep van het kwaad’.

Dat wij het volste vertrouwen mogen hebben in Jezus, de Zoon van God, blijkt uit de brief aan de Hebreëen: “Want deze hogepriester kan met onze zwakheden meevoelen omdat Hij, net als wij, in elk opzicht op de proef is gesteld, maar dan zonder te zondigen” (Hebr. 4:15).

Zegen in de woestijn

Kan er ook een zegen liggen in de woestijn? Woestijnervaringen zijn meestal niet zo prettig, maar ze geven wel nieuwe mogelijkheden. Hoewel God ver weg lijkt in zo’n periode, is de woestijn ook een plek waar Hij zich laat vinden, en waar de liefde tussen JHWH en zijn volk opnieuw tot bloei kan komen (Hos. 2:16-22). Bij langdurige droogte gaan planten dieper wortelen. In tijden van tegenslag beseffen we beter hoe afhankelijk we zijn van God. Als je je eenzaam voelt, of de woestijn ingestuurd, weet dan dat je in goed gezelschap bent. Jezus, de zoon van Adam én van God, is je voor geweest. Hij heeft een unieke woestijnervaring doorstaan, juist om te kunnen meevoelen met onze zwakheden. Zelfs midden in de woestijn zul je het ervaren: er loopt Iemand naast je die de weg kent.

[RvH]